

Beskyttelsesområder vejledning

Den statslige naturpolitik

I den statslige landsplanredegørelsen fra 2006 lægges der vægt på, at planlægningen af det åbne land skal sikre den bedst mulige tilstand for natur og miljø. Danmark er forpligtet af EU's målsætning om at standse nedgangen i biologisk mangfoldighed frem mod 2010. Det er derfor et overordnet mål at bevare og forbedre de eksisterende naturområder og den geografiske sammenhæng mellem dem. Robuste og velfungerende naturområder er en forudsætning for at bevare og forbedre livsvilkårene for dyr og planter og for at sikre mangfoldigheden af arter og deres variation. Den landbrugsmæssige udnyttelse af størstedelen af det åbne land i Danmark har gennem en årrække sat de fleste naturtyper under pres, fordi den intensive og stadig mere specialiserede drift ofte medfører monokulturelle landskaber og påvirker den biologiske mangfoldighed.

En robust natur er væsentlig, når den både påvirkes af den intensive arealanvendelse og på samme tid skal stå imod nye, udefra kommende påvirkninger, f.eks. i form af klimaforandringer. Staten ser den nye kommuneplan som en hjørnesten i de kommende års naturforvaltning, og kommunernes planlægning skal derfor møde disse udfordringer. Det kan ske ved at skabe et forvaltningsgrundlag, hvor naturinteresserne er prioriteret i forhold til andre arealinteresser, og ved at skabe de nødvendige geografiske sammenhænge – korridorer, netværk og trædesten – mellem eksisterende og nye naturområder. Dette grundlag skal ikke alene skabes inden for kommunens egne fysiske grænser, men skal også ske på tværs af de administrative grænser. Med den nye kommuneplan får kommunerne en unik mulighed for at indtænke og prioritere disse hensyn til naturen i deres byudviklingsstrategier og samlede planlægning.

Kommuneplanens beskyttelsesområder

Hvad er beskyttelsesområder?

Beskyttelsesområderne er områder, hvor man skal være opmærksom på ikke at forringe de særlige landskabs-, natur- og kulturværdier, som findes inden for områderne. I beskyttelsesområderne må der ikke ske indgreb, som strider mod de særlige værdier, som det er formålet at beskytte med udpegningen. Det vil sige, at det skal vurderes, om det konkrete indgreb i form af bebyggelse, anlæg, ændret arealanvendelse og andet forringer de konkrete værdier, der findes på det konkrete sted.

Hvad er det særligt værdifulde, som skal beskyttes?

Tidligere var der såvel i planlægning som administration af bevaringsværdier og naturbeskyttelsesinteresser fokus på det enkelte naturareal og de enkelte landskabselementer og kulturhistoriske enkeltbygninger og fortidsminder, fx en herregårdsbygning eller en velbevaret landsbybebyggelse. Nu er interessen i stigende grad rettet mod helheden og sammenhængen mellem enkeltelementer og med naturgrundlaget, det vil sige også herregårdens eller landsbyens dyrkningsflade og omgivende landskabstræk. Det er således både disse særligt værdifulde helheder og de særligt værdifulde enkeltelementer, kommuneplanen skal beskytte.

Administration inden for beskyttelsesområderne

Kommuneplanens retningslinjer skal sikre, at der ved ønsker om byudvikling, anlæg og ændret anvendelse inden for beskyttelsesområder altid sker en konkret vurdering af særligt værdifulde

helheder og elementer, herunder omgivelserne, hvorfra de kan opleves eller blive påvirket. Det skal vurderes, om den planlagte ændring er uforenelig med de særlige værdier, eller om den pågældende bebyggelse, anlægget og andet eventuelt kan gennemføres, hvis der tages særlige hensyn ved placering og udformning med videre. Endelig skal offentlighedens muligheder for at opleve og få adgang til værdierne vurderes, hvor det er aktuelt.

Kommuneplanens krav om en konkret vurdering i forbindelse med ændringer af tilstanden inden for beskyttelsesområder tilsidesætter ikke allerede gældende bestemmelser i en fredning eller lokalplan, der fx muliggør bestemte anlæg. Kun hvis ændringen går ud over fredningens eller lokalplanens rammer, skal der i disse tilfælde foretages en vurdering i forhold til beskyttelsesinteresserne.

Ændringer af tilstanden og arealanvendelsen inden for beskyttelsesområderne forudsætter, at der er tale om væsentlige samfundsmæssige hensyn. Det vil sige, at byggeri og anlæg, som ikke er nødvendigt for landbrug, skovbrug og fiskeri, skal kunne begrundes som nødvendigt ud fra almene interesser. Anlægget må ikke stride mod regionale, overordnede og tværkommunale interesser og hensyn. Anlæg med videre skal således være omfattet af en beslutning fra en offentlig myndighed med en nærmere begrundelse for det samfundsmæssige behov for anlægget eller ændringen.

Beslutningen kan ske på statsligt eller kommunalt niveau. Anlæg med videre skal være begrundet ud fra både lokale og regionale hensyn, det vil sige både af kommunen og af de statslige myndigheder.

Med samfundsmæssige hensyn forstås således ikke kun større samfundsmæssigt nødvendige anlæg såsom trafik- og forsyningsanlæg, men også andre offentlige og private anlæg, som kommune og stat vurderer planlægningsmæssigt velbegrundede og forenelige med landskabs-, natur- og kulturværdierne i det konkrete beskyttelsesområde.

Det betyder imidlertid også, at der i landzone inden for beskyttelsesområder ikke alene ud fra et privat ønske kan gives tilladelse til fx rekreative anlæg eller placering af ren jord på landbrugsarealer. Rekreative friluftsanlæg kan blandt andet være begrundet ud fra almene interesser ved at være alment benyttede eller offentligt tilgængelige, ved at opfylde et samfundsmæssigt behov eller ved i øvrigt at tilgodese lokale og regionale almene hensyn.

Såfremt anlæg, byggeri eller lignende foranstaltninger, der ud fra et samfundsmæssigt hensyn er nødvendige, vil forringe konkrete landskabs-, natur- og kulturværdier i et beskyttelsesområde kan det medføre udarbejdelse af kommuneplantillæg, hvori interesserne prioriteres på ny i forhold til hinanden.

Kommuneplanen forudsætter også, at der i beskyttelsesområderne ikke tillades nye anlæg eller ændret arealanvendelse, som kan medføre væsentlige miljøgener, der forringer oplevelsen af landskabs-, natur- og kulturværdierne. Hensigten er at sikre, at der ikke placeres en ny eller udvidet stærkt forurenende virksomhed med miljøgener, herunder intensivt husdyrhold, så nær de særlige værdier, at det medfører, at beskyttelsen og oplevelsen af et område mister mening. Nye anlæg og virksomheder af denne type vil skulle vurderes efter bestemmelser i Planloven, Miljøbeskyttelsesloven og Husdyrbekendtgørelsen.

Kommuneplanens retningslinjer medfører ikke et totalt forbud overalt i beskyttelsesområderne mod ethvert anlæg eller erhvervsvirksomhed, der kan give anledning til miljøgener. Der skal i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret vurdering af, om det aktuelle anlægs miljøpåvirkning vil forringe almenhedens oplevelse af de konkrete landskabs-, natur- og kulturværdier, der er særligt karakteristiske for det pågældende beskyttelsesområde og dermed årsag til områdets udpegning som beskyttelsesområde.

Administration i forhold til flysikkerhed

Statens Luftfartsvæsen gør opmærksom på, at der inden for 13 km fra offentlige lufthavne ikke må etableres anlæg, der kan tiltrække fugle.

Landskabelige interesser

Hvad er værdierne sårbare overfor?

Områder med landskabelige interesser er særligt sårbare over for indgreb, som afgørende ændrer landskabsbilledet. Store ændringer kan medføre, at forskellene mellem egnenes karakteristiske landskabstyper udviskes. Bymæssig bebyggelse, åbent beliggende industri og større fritidsanlæg ændrer ofte det omgivende landskabs karakter. Råstofgravning kan helt fjerne markante terrænformer. Tekniske anlæg som fx højspændingsledninger og belysningsanlæg, oplyste skilte med mere virker tit visuelt dominerende, selv på lang afstand. Nye skovplantninger kan sløre en egnens karakteristiske landskabstræk.

Hvordan tages hensyn til værdierne?

Inden for de udpegede landskabelige beskyttelsesområder må der som hovedregel kun opføres bygninger og nye anlæg, der er erhvervsmæssigt nødvendige for driften af landbrug, skovbrug og fiskeri, eller bygninger og anlæg, som ikke slører eller forringer de særlige landskabsværdier. En analyse ud fra de særlige og karakteristiske landskabstræk, terrænforhold, udsigtsforhold, markante natur- og dyrkningsarealer og bebyggelser bør indgå i den konkrete vurdering af placering og udformning af eventuelle nye bygninger, anlæg med videre, der ikke må virke dominerende eller fremmede i landskabet.

Kulturhistoriske interesser

Hvad er værdierne sårbare overfor?

Mange kulturhistoriske spor og selve fortidsminderne er beskyttet gennem Naturbeskyttelsesloven og Museumsloven. I områder med sådanne spor gælder ønsket om beskyttelse derfor i høj grad det omgivende landskab, hvor der ofte er sandsynlighed for at gøre fund. Kulturmiljøer fra Middelalderen og Nyere tid er ikke på samme måde beskyttet af sektorlovgivning. Områder med kulturhistoriske interesser fra Oldtiden er ofte sårbare over for indgreb i form af dræning og dybdepløjning, da det ødelægger eventuelle fund i jorden. Desuden er de fleste kulturhistoriske interesseområder og kulturmiljøer sårbare over for fx større byggeri og anlæg, skovrejsning, terrænregulering, fjernelse af karakteristisk beplantning, levende hegn samt ændring af bygningsanlægs placering og udseende. Der er pligt til at inddrage Kroppedal Museum, når der udarbejdes kommune- eller lokalplaner, der berører bevaringsværdier.

Hvordan tages hensyn til værdierne?

Inden for de udpegede kulturhistoriske beskyttelsesområder må der som hovedregel kun opføres bygninger og nye anlæg, der er erhvervsmæssigt nødvendige for driften af landbrug, skovbrug og fiskeri, eller bygninger og anlæg, hvis det ikke forringer, men derimod harmonerer med de særlige kulturværdier. En analyse ud fra de særlige og karakteristiske kulturhistoriske træk, fx bevaringsværdig bebyggelse, bebyggelsesmønster og byggetradition, ejendomsstruktur og egnstypisk beplantning, bør indgå i den konkrete vurdering af placering og udformning af eventuelle nye bygninger, anlæg med videre, der ikke må virke dominerende og bryde helheden af landskabs- og naturtyper og kulturhistoriske elementer.

Biologiske interesser

Hvad er værdierne sårbare overfor?

Vilde planter og dyr er først og fremmest sårbare over for, at deres levesteder forsvinder eller ændres, så livsvilkårene forringes. Byudvikling, nye trafik anlæg, rekreative anlæg med videre har betydet, at det åbne land er blevet indskrænket igennem mange år. Flere af disse faktorer påvirker fortsat det åbne land og naturen i Ishøj og Region Hovedstaden som helhed. Flere steder i Region Hovedstaden har især vandindvinding og ændrede driftsformer i landbruget betydet store ændringer i mange naturarealers tilstand.

Naturtyper som enge og overdrev og de planter og dyr, der lever der, er gået meget tilbage, og de tilbageværende, tidligere græsningsarealer er sårbare både over for intensiv dyrkning og over for det faldende kreaturhold, som betyder, at arealerne ligger ubenyttet hen og gror til. En del af de allerede beskyttede eller fredede naturtyper og arealer risikerer at gro til og miste deres naturmæssige værdi, med mindre der foretages naturpleje. Udledning af spildevand kan være en trussel mod havområder, søer, vandløb og moser, mens påvirkning med kvælstof og fosfor fra landbrug, trafik og industri forringer alle naturtyper. Mange naturarealer påvirkes også, når der sker indgreb i tilgrænsende områder.

Mange af de mest værdifulde naturområder, som er levesteder for sjældne planter og dyr, er sårbare over for slid og forstyrrelser fra rekreativ færdsel og anvendelse (fx visse typer mose). Ved anlæg af stier og rekreative anlæg er det derfor vigtigt at tage hensyn til naturområdets sårbarhed. I enkelte tilfælde kan det være nødvendigt helt at forbyde færdsel. I områder med ynglende fugle kan det være nødvendigt at forbyde færdsel i yngleperioden.

De forskellige plante- og dyrearter stiller meget forskellige krav til deres levesteder. Samme indgreb kan derfor påvirke nogle plante- og dyrearter positivt og andre negativt. Sårbarheden af et beskyttelsesområde er således afhængig af, hvilke arter og naturtyper, det prioriteres højt at bevare det konkrete sted.

Hvordan tages der hensyn til værdierne?

Inden for de udpegede biologiske beskyttelsesområder må der ikke gennemføres rekreative eller tekniske anlæg, hvis det forringer eksisterende naturområder og levesteder eller muligheden for at foretage naturgenopretning eller etablere nye levesteder i områder, som er egnede hertil og som mangler naturindhold. Anlæg og indgreb, der reducerer eller skaber barrierer gennem kerneområder og spredningskorridorer, vil normalt have stor negativ effekt for plante- og dyreliv. Skaden kan dog ofte mindskes ved kompenserende foranstaltninger, fx faunapassager og erstatningsbiotoper. Vandindvindingen bør koordineres med naturhensyn.

I forbindelse med indgreb i biologiske beskyttelsesområder forudsættes det, at der med udgangspunkt i kommuneplanens retningslinjer og de lovgivningsmæssige krav vedrørende naturbeskyttelse og landzoneadministration foretages en konkret vurdering af, hvilke naturtyper der berøres, om nødvendigt også af deres tilstand og konsekvenserne for de berørte arter og naturtyper.

Kommunen kan aktivt medvirke til at forbedre de biologiske værdier ved naturpleje og naturgenopretning og ved at tilskynde ejere af landbrugsarealer til at udnytte tilskudsmulighederne til fx forbedring af vandhuller, skovrejsning og miljøvenlig jordbrugsdrift.

Lavbundsarealer

Hvad er lavbundsarealerne sårbare overfor?

Det er vigtigt at hindre grundvandssænkning i lavbundsområderne og deres tilgrænsende områder. Det påvirker naturens og miljøets tilstand, og ofte findes der her kulturhistoriske spor såsom bopladser, der ødelægges ved udtørring. I området omkring Tranegilde og Vallensbæk Mose er fundet flere tidligere bopladser fra Stenalderen. En del af de udyrkede

lavbundsarealer er beskyttede naturtyper efter Naturbeskyttelseslovens § 3. En stor del af de dyrkede lavbundsarealer er udpeget som særligt følsomme landbrugsområder (SFL).

Hvordan tages hensyn til lavbundsarealer?

Alle lavbundsarealer skal så vidt muligt friholdes for byggeri og anlæg, som ikke er erhvervsmæssigt nødvendigt for jordbrugsdrift, og som forhindrer senere genopretning til vådområde eller andre naturområder.